

บทที่ 3

การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาปรับใช้กับ

การกระทำความผิดอาญาในต่างประเทศ

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่อของอาชญากรรมกับบทบาทในการมีส่วนร่วมในกระบวนการ โดยมีชุมชนเป็นพื้นฐาน ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเยียวยาความเสียหายซึ่งผู้เสียหายได้รับไม่ด้อยไปกว่าการแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำผิด จึงกล่าวได้ว่าการดำเนินคดีอาญาตามโครงการกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นการทำให้ชุมชนและสมาชิกของชุมชนร่วมกันแก้ไขปัญหาอาชญากรรมอันเป็นหนทางหนึ่งที่น่ามาซึ่งความสุข และปลอดภัยของชุมชน เป็นปรากฏการณ์ที่สังคมตะวันตกได้ให้ความสนใจอย่างมากในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกาที่เป็นสังคมแห่งคดีความ (Litigious Society) ทางเลือกใหม่ไม่ว่าจะเป็นการไกล่เกลี่ยหรือประนีประนอมยอมความ หรือระบบอนุญาโตตุลาการนอกศาลล้วนได้รับความนิยมอย่างยิ่ง แม้ในคดีอาญาอัยการก็เริ่มนิยมที่จะใช้การเบี่ยงเบนคดีในคดีที่เห็นว่า การฟ้องผู้ต้องหาไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ โดยเฉพาะคดีที่เป็นการกระทำโดยประมาท โดยอัยการอาจกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ต้องหาต้องดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนด เช่น ให้ทำประโยชน์สาธารณะหรืออยู่ภายใต้การควบคุมความประพฤติในระยะเวลาหนึ่งก่อนที่จะมีคำสั่งไม่ฟ้องเด็ดขาด แนวคิดของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นี้สามารถสร้างพอใจต่อทุกฝ่าย ทั้งผู้กระทำความผิด ผู้เสียหาย และผู้ที่เกี่ยวข้องได้มากกว่าการดำเนินคดีปกติ ทำให้องค์กรในระบบยุติธรรมสามารถนำทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดไปจัดการกับเรื่องอื่นที่มีความสำคัญมากกว่า¹

ในลำดับต่อไป จะกล่าวถึงกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในนานาประเทศ และแนวปฏิบัติในกระบวนการดังกล่าวที่ค่อนข้างเป็นที่ให้ความสนใจจากนานาประเทศที่จะนำกระบวนการดังกล่าวมาใช้ในคดีอาญา

¹ วิษดา วัชรวรรณ์. (2543). *วิธีการดำเนินคดีอาญาที่ไม่เป็นทางการ*. หน้า 136.

3.1 ในประเทศเยอรมนี

การดำเนินคดีอาญาในเยอรมนีเป็นหน้าที่ของรัฐซึ่งรับผิดชอบโดยอัยการ เอกชนจะฟ้องคดีอาญาได้อย่างจำกัด² อัยการจะดำเนินคดีโดยยึดตามหลักการดำเนินคดีตามกฎหมาย กล่าวคือ เมื่อทราบและมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าได้มีการกระทำความผิดอาญาตามกฎหมายขึ้น อัยการมีหน้าที่ต้องดำเนินคดีนั้นทุกคดี เว้นแต่จะมีเหตุยกเว้นตามกฎหมายในการดำเนินคดี³

ระบบในการดำเนินคดีอาญาของเยอรมนีเป็นแบบกล่าวหา (Akkusations Prozess) แยกอำนาจหน้าที่สอบสวนฟ้องร้องและหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีออกจากกันโดยให้อัยการรับผิดชอบด้านการสอบสวนฟ้องร้อง ส่วนศาลหรือผู้พิพากษาให้มีหน้าที่ตัดสินคดี จากการใช้ระบบนี้ฐานะของผู้ถูกกล่าวหาจึงได้เปลี่ยนไปจากการเป็นวัตถุแห่งการซักฟอกกลายเป็นประธานในคดี (Prozess-Subjekt)⁴

การสอบสวนฟ้องร้อง (Vorverfahren) ถือเป็นกระบวนการเดียวกันที่รับผิดชอบโดยอัยการ⁵ ดำรวจมีฐานะเป็นเพียงเครื่องมืออัยการเท่านั้น การกระทำใดที่ตำรวจได้กระทำไปก่อนต้องส่งเรื่องให้อัยการโดยไม่ชักช้า⁶ อัยการมีอำนาจสอบสวนคดีเองในข้อเท็จจริงทุกประเภท กล่าวคือ ข้อเท็จจริงที่เป็นผลดี ผลร้าย แก่ผู้ถูกกล่าวหา ตลอดจนถึงพฤติกรรมแวดล้อมต่างๆ ที่อาจจะมีผลต่อการกำหนดโทษ เพื่อให้มีข้อมูลเพียงพอในการใช้ดุลพินิจประกอบการสั่งคดี จึงสรุปได้ว่า อำนาจในการเริ่มคดี การดำเนินคดีต่อไป และการวินิจฉัยสั่งคดีเป็นอำนาจแต่เพียงผู้เดียวของอัยการ แต่ถึงแม้ว่าอัยการจะดำเนินคดีอาญาตามหลักกฎหมายแต่ก็มีข้อยกเว้นให้อัยการไม่ดำเนินคดี หรือไม่ฟ้องผู้กระทำผิดได้ในกรณีต่อไปนี้

3.1.1 ข้อยกเว้นที่ให้พนักงานอัยการไม่ดำเนินคดี หรือไม่ฟ้องผู้กระทำผิด

3.1.1.1 กรณีเนื่องจากความผิดเล็กน้อยของคดี อัยการอาจไม่ดำเนินคดี

1) ในความผิดอาญาโทษปานกลาง อัยการพิจารณาเห็นว่าความชั่ว (Schuld) ของผู้ต้องหาเล็กน้อย และการดำเนินคดีนั้นไม่มีประโยชน์ต่อสาธารณะ (Offertiches Interesse) ซึ่งโดยปกติต้องได้รับความเห็นชอบจากศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีนั้น

2) ในความผิดที่ตามกฎหมาย ศาลไม่อาจลงโทษผู้กระทำผิด

² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน, มาตรา 374.

³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน, มาตรา 152 วรรคสอง.

⁴ คณิศ ณ นคร. อัยการเยอรมันและการดำเนินคดีอาญาของอัยการเยอรมันก่อนฟ้อง อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด. หน้า 76.

⁵ แหล่งเดิม. หน้า 79.

⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน, มาตรา 163 วรรคสอง.

3) อัยการอาจไม่ยื่นฟ้องข้อหาใดก็ได้ หากพิจารณาเห็นว่าโทษหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยเกี่ยวพันกับโทษ หรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่ได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้ว หรือกำหนดใช้แก่ผู้กระทำความผิดเล็กน้อย หรือเขาไม่มีน้ำหนักร้อย⁷

4) การกระทำบางอย่างแยกออกเป็นส่วนหนึ่งต่างหากได้ ซึ่งเกี่ยวกับการกระทำนั้นเป็นที่คาดหมายว่าโทษ หรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่กระทำนั้นไม่มีน้ำหนัก อัยการอาจจำกัดการสอบสวนเฉพาะการกระทำส่วนอื่นของความผิดเฉพาะบางฐานได้⁸

5) อัยการอาจรื้อการยื่นฟ้องไว้ชั่วคราวในความผิดอาญาโทษปานกลาง โดยความเห็นชอบของศาลที่จะพิจารณาพิพากษาคดีนั้นและของผู้ต้องหา แล้วกำหนดให้ผู้ต้องหาปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อเห็นว่าเป็นมาตรการที่เหมาะสมและความชั่วของผู้ต้องหาเล็กน้อยภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ หากผู้ต้องหาปฏิบัติตามคดีเป็นอันยุติ⁹

3.1.1.2 กรณีเนื่องมาจากความเกี่ยวข้องกับต่างประเทศ

1) ความผิดอาญาที่ได้กระทำลงในต่างประเทศ หรือที่ตัวการในความผิดอาญาที่กระทำลงในต่างประเทศนั้นได้กระทำในส่วนของตนในประเทศ

2) ความผิดที่คนต่างด้าวได้กระทำผิดในเรือ หรืออากาศยานต่างประเทศขณะที่เรือหรืออากาศยานนั้นอยู่ในอาณาเขตของประเทศ

3) ความผิดที่ผู้กระทำได้กระทำในต่างประเทศ และศาลต่างประเทศได้มีคำพิพากษาลงโทษและได้พ้นโทษแล้ว เมื่อคำนึงถึงโทษตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศแล้ว ไม่มีน้ำหนักพอหรือได้มีคำพิพากษาของศาลต่างประเทศถึงที่สุดให้ปล่อยตัว

4) อัยการจะไม่ยื่นฟ้องผู้กระทำความผิดที่อาจส่งเป็นผู้ร้ายข้ามแดนให้ต่างประเทศ หรืออาจเนรเทศออกไปจากประเทศได้

3.1.1.3 กรณีใช้ดุลพินิจในความผิดอาญาต่อความมั่นคงของรัฐ

การใช้ดุลพินิจไม่ดำเนินคดีนี้แยกได้เป็น 2 กรณีคือ กรณีเนื่องจากข้อหาของความผิดโดยตรง ผู้มีอำนาจดำเนินคดีคือ อธิบดีอัยการสหพันธรัฐ อาจไม่ดำเนินคดีได้หากเห็นว่าการดำเนินคดีจะนำผลเสียอย่างยิ่งมาสู่ประเทศในแง่ความปลอดภัยและความมั่นคง หรือการดำเนินคดีนั้นจะขัดต่อประโยชน์อันสำคัญของประเทศ และกรณีที่ไม่เกี่ยวกับข้อหาโดยตรงแต่การ

⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน, มาตรา 154.

⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน, มาตรา 154 เอ.

⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน, มาตรา 153 เอ.

ดำเนินคดีกระทำต่อความมั่นคงของรัฐ ผู้มีอำนาจดำเนินคดีอาญาคืออัยการ ทว่าไปอาจไม่ดำเนินคดีที่ผลอันตรายต่อประเทศในแง่ความปลอดภัยและความมั่นคง

3.1.1.4 กรณีเนื่องจากผู้กระทำความผิดใจและช่วยป้องกันผลร้าย

เป็นกรณีที่เกี่ยวข้องตามมาตรา 153 e ในข้อหาเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ หากหลังการกระทำผิด ผู้กระทำความผิดได้ทำการป้องกันภัยอันเกี่ยวแก่ความมั่นคงปลอดภัยของรัฐ หรือระเบียบแบบแผนตามรัฐธรรมนูญ อธิบดีอัยการสหพันธรัฐโดยความเห็นชอบของศาลสูงมตรัฐอาจไม่ดำเนินคดีแก่ผู้นั้นได้

3.1.1.5 กรณีเหยื่อในความผิดอาชญาฐานกรรโชกหรือรีดเอาทรัพย์สิน

กรณีความผิดอาชญาฐานกรรโชกหรือรีดเอาทรัพย์สิน กระทำลงโดยผู้เชื่อว่าเปิดเผยการกระทำความผิดอาชญาฐานใดฐานหนึ่งที่ผู้เสียหายได้กระทำลงไว้ อัยการอาจไม่ดำเนินคดีในส่วนความผิดอาญาที่ถูกผู้เชื่อว่าเปิดเผยได้ ถ้าความผิดนั้นไม่เป็นความผิดอาญาที่เนื่องมาจากความร้ายแรงของความผิดอาญานั้น

3.1.1.6 กรณีความผิดอาชญาฐานกล่าวหาเท็จและดูหมิ่นหรือหมิ่นประมาท

อัยการจะไม่ยื่นฟ้องคดีอาชญาฐานกล่าวหาเท็จและดูหมิ่นหรือหมิ่นประมาทตลอดเวลาที่คดีวินัยที่เนื่องมาจากความผิดดังกล่าวยังดำเนินการอยู่

3.1.1.7 กรณีที่ได้มีการส่งคดีเข้าสู่โครงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

หลังจากอัยการได้ส่งคดีเข้าสู่โครงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และคดียังอยู่ระหว่างการดำเนินการภายใต้โครงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้น อัยการจะไม่ดำเนินการอื่นจนกว่าจะทราบผลของการไกล่เกลี่ยตามโครงการไกล่เกลี่ยนั้น

ในส่วนของประเทศความผิด แต่เดิมเยอรมนีได้รับเอาแบบจากฝรั่งเศส จึงมีการแบ่งประเภทความผิดออกเป็น 3 ประเภท คือ

- 1) ความผิดอาญาโทษอุกฉกรรจ์ (Verbrechen)
- 2) ความผิดอาญาโทษปลานกลาง (Vergehen)
- 3) ลหุโทษ (Ubertretungen)

กระทั่งในปี ค.ศ.1975 เยอรมนีได้มีการประกาศใช้กฎหมายอาญาฉบับใหม่ โดยนำความผิดลหุโทษ (Ubertretungen) ไปบัญญัติไว้ในกฎหมายที่มีชื่อว่า Ordnungswidrigkeitengesetz (OWIG) ซึ่งเป็นกฎหมายทางปกครองอันเกี่ยวกับละเมิดความเป็นระเบียบอันเป็นผลมาจากจำนวนความผิดลหุโทษเป็นความผิดที่มีโทษจำคุกน้อยและมีค่าปรับต่ำ ผู้กระทำความผิดลหุโทษจึงไม่ควรรับ

โทษทางอาญาเพื่อให้มีมลทินและประวัติติดตัว จึงได้ยกเลิกมาตรการบังคับทั้งหมดที่ใช้แก่ความผิดเล็กน้อย ซึ่งไม่มีค่าควรแก่การลงโทษออกจากความผิดอาญา¹⁰

ดังนั้นในปัจจุบันในประมวลกฎหมายเยอรมนี จึงมีความผิดเพียง 2 ประเภท คือ

1) ความผิดอาญาโทษจกรรจ์ (Verbrechen) ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกขั้นต่ำตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป หรือความผิดที่ต้องระวางโทษหนักกว่านั้น

2) ความผิดโทษปลานกลาง (Vergehen) ได้แก่ ความผิดที่ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือความผิดที่ต้องระวางโทษปรับ

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาแนวทางในการดำเนินคดีอาญาของเยอรมนี จะอยู่ที่การลงโทษผู้กระทำผิด และเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยให้เกิดขึ้นในสังคม แต่แนวทางทั้งสองก็ไม่ได้เกิดผลสำเร็จแต่อย่างใด เพราะในช่วงระยะเวลาไม่นานนี้เยอรมนีก็เป็นประเทศหนึ่งที่ประสบปัญหาจำนวนอาชญากรรม และการกระทำความผิดอาญามากขึ้น¹¹ เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเยอรมนีได้มีแนวทางที่สามเกิดขึ้น โดยมุ่งเป้าไปที่การแก้ไขตัวผู้กระทำผิดและผู้เสียหาย อันส่งผลให้เยอรมนีนำมาตรการการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างผู้กระทำผิดและผู้เสียหายมาใช้ในกระบวนการยุติธรรม¹² ซึ่งการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทดังกล่าวนี้เองเป็นวิธีการหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ จึงกล่าวได้ว่าประเทศเยอรมนีเป็นประเทศที่นำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

3.1.2 ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาท โดยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

การดำเนินคดีอาญาของเยอรมนีตั้งอยู่บนหลักพื้นฐานที่ว่า การกระทำความผิดอาญาเป็นการกระทำผิดต่อรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้นที่มีอำนาจในการดำเนินคดี แต่ก็ได้ขอยกเว้นไว้บางกรณีเท่านั้นที่ให้ผู้เสียหายมีส่วนร่วมในการดำเนินคดี ดังนั้นการที่จะนำข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาทโดยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาปรับใช้ในระบบกฎหมายเยอรมนีจึงไม่ใช่เรื่องง่าย จากการศึกษาพบว่าแม้ระบบกฎหมายเยอรมันจะเห็นว่าการดำเนินคดีอาญาเป็นเรื่องของรัฐก็ตาม แต่เยอรมนีก็ได้มีการผ่อนคลายนกฏเกณฑ์ดังกล่าวลง ด้วยการยอมรับเอากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาทมาใช้ในระบบยุติธรรมทางอาญา ทั้งนี้จะได้แสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการของการรับเอากฎหมายดังกล่าวมาใช้ตามลำดับคือ

¹⁰ พรณนารัตน์ ศรีไชยรัตน์. (2536). ความเหมาะสมในการบัญญัติความผิดลหุโทษไว้ในประมวลกฎหมายอาญา. หน้า 45 – 53.

¹¹ Deiter Dolling. *Victim – Offender Mediation*. p. 45. (อ้างถึงใน ฅภัทร กตเวทีเสถียร, 2547 : 84).

¹² แหล่งเดิม. หน้า 85.

ปี ค.ศ.1991 เป็นปีที่ระบบยุติธรรมเยอรมนีได้เริ่มรับเอากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาทโดยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้เป็นครั้งแรก โดยได้นำมาบัญญัติไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวกับการกระทำผิดของเยาวชน (Juvenile Criminal Code) ในมาตรา 10, มาตรา 45 ที่ให้อำนาจอัยการละเว้นจากการดำเนินคดี ถ้าเห็นว่าเยาวชนผู้ทำผิดมีความตั้งใจที่จะดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เกิดขึ้น และได้บัญญัติไว้ในเรื่องการกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 153 a ทำให้อัยการละเว้นหรืองดการดำเนินคดีโดยความยินยอมของศาลที่พิจารณาและความยินยอมของผู้ถูกกล่าวหา หากได้มีการชดใช้ความเสียหาย หรือหากการไกล่เกลี่ยตามโครงการไกล่เกลี่ยเป็นผล

ปี ค.ศ.1994 ได้มีการบัญญัติเพิ่มเติมในประมวลกฎหมายอาญา (German Criminal Code) มาตรา 46 a ให้ศาลมีอำนาจโทษลดโทษได้ในความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 1 ปี หรือละเว้นการลงโทษหากเห็นว่าคู่กรณีได้มีการไกล่เกลี่ยหรือชดใช้ค่าเสียหายกันได้ และบัญญัติเพิ่มเติมในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 153 b ที่ให้อำนาจอัยการยุติการดำเนินคดีได้โดยความยินยอมของศาล หากคดีนั้นอยู่ในเงื่อนไขที่ศาลจะยกเว้นการลงโทษ

ปี ค.ศ.1999 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญารีกครั้งในมาตรา 155 a, 155 b ที่ให้อัยการและศาลมีหน้าที่ต้องตรวจสอบว่าในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินคดีมีขั้นตอนใดที่มีความเป็นไปได้ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท นอกจากนี้ยังต้องสนับสนุนให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้วย โดยให้อำนาจส่งคดีเข้าสู่โครงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Victim – Offender Mediation – Program) ไม่ว่าจะเป็นโครงการของรัฐหรือเอกชน

วิวัฒนาการข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า เยอรมนีได้มีการยอมรับการระงับข้อพิพาทโดยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์แล้ว และได้มีการนำมาบัญญัติไว้ในกฎหมาย ซึ่งสรุปได้ดังนี้คือ

1) กฎหมายที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดของเยาวชน (Juvenile Criminal Code) มาตรา 10 มาตรา 45 ที่ให้อำนาจอัยการละเว้นการดำเนินคดีหากเห็นว่าผู้กระทำความผิดเป็นเยาวชน และมีความตั้งใจที่จะไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เกิดขึ้น

2) ประมวลกฎหมายอาญา (German Criminal Code) มาตรา 46 a ให้อำนาจศาลในกรณีที่ผู้กระทำความผิดได้มีการไกล่เกลี่ยกับผู้เสียหาย หรือในคดีนั้นได้มีการชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายแล้วให้ศาลมีอำนาจบรรเทาโทษ หรือถ้าคดีนั้นมีโทษจำคุกและศาลจะพิพากษาจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 360 มาร์ค ให้ศาลมีอำนาจยกเว้นโทษได้

3) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (German Criminal Procedure Code)

มาตรา 153 a ในคดีความผิดเล็กน้อยโดยความยินยอมของศาลที่พิจารณาคดีนั้น และ ความยินยอมของผู้ถูกกล่าวหา อัยการมีอำนาจระงับคดีและกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ถูกกล่าวหาปฏิบัติ เช่น ให้ชดใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้น

มาตรา 153 b ภายใต้เงื่อนไขที่ศาลมีอำนาจยกเว้นโทษได้ อัยการโดยความยินยอมของ ศาลที่มีเขตอำนาจระงับการฟ้องคดีอาญาได้ และกรณีที่ไต่สวนฟ้องต่อศาลแล้วโดยความยินยอมของ อัยการและผู้ถูกกล่าวหา ศาลมีอำนาจยุติการดำเนินกระบวนการพิจารณาลงได้ก่อนมีการสืบพยาน

มาตรา 155 a ที่ให้อัยการและศาลมีหน้าที่ต้องตรวจสอบในทุกขั้นตอนของ กระบวนการ ถ้ามีความเป็นไปได้ที่จะดำเนินการตามโครงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างระหว่าง ผู้กระทำผิดและผู้เสียหาย ในคดีที่เหมาะสมให้ริเริ่มให้มีการไกล่เกลี่ยตลอดจนใช้ส่งเสริมและ สนับสนุนการไกล่เกลี่ยที่เกิดขึ้นโดยคู่กรณี แต่ไม่ให้ดำเนินการใดหากผู้เสียหายไม่ยินยอม

มาตรา 155 b ให้อัยการและศาลมีอำนาจส่งคดีเข้าสู่โครงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ซึ่ง โครงการดังกล่าวอาจเป็นรัฐ ชุมชน หรือเอกชน

3.1.3 วิธีการระงับข้อพิพาทโดยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

ระบบการฟ้องคดีของเยอรมนี เป็นระบบการฟ้องคดีตามระบบกฎหมาย ซึ่งบังคับให้ ต้องดำเนินคดีในทุกกรณีที่พบว่ามีกระทำความผิดเกิดขึ้น อัยการจะไม่ดำเนินคดีต่อเมื่อมี กฎหมายให้อำนาจไว้เท่านั้น เยอรมนีได้นำหลักดุลพินิจมาใช้ในการดำเนินการของอัยการ อัยการ จึงสามารถใช้ดุลพินิจในการสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดีก็ได้

การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในเยอรมนี จึงเป็นการดำเนินการ เพื่อให้ได้ผลของการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ประกอบดุลพินิจของอัยการใน การสั่งชะลอการฟ้อง หรือใช้ประกอบดุลพินิจของศาลในการกำหนดคำพิพากษา

การให้ไต่สวนซึ่งผลของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นั้นมีหลายวิธีด้วยกัน แต่ สำหรับประเทศเยอรมนีได้เลือกนำมาใช้ในระบบยุติธรรมทางอาญาเพียงอย่างเดียว คือ การไกล่ เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างผู้กระทำผิดและผู้เสียหาย (Victim – Offender Mediation) หรือ (Täter – Opfer – Ausgleich) โดยจะนำมาใช้ในคดีความผิดเล็กน้อยหรือคดีที่มีโทษปานกลาง

การไกล่เกลี่ยจะกระทำโดยองค์กรที่มีหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยตรง ซึ่งในเยอรมนี จะมีองค์กรที่ทำการไกล่เกลี่ยดังกล่าวประมาณ 400 องค์กรที่เป็นทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชน แต่องค์กรที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมากที่สุด The WAAGE Honnover ซึ่งเป็นองค์กรที่ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการค้ากำไร งบประมาณในการบริหารองค์กร บางส่วนมาจากรัฐ การบริจาค และเงินค่าธรรมเนียม การทำงานขององค์กรจะทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย

ข้อพิพาทและอบรมบุคคลให้เป็นผู้ไกล่เกลี่ยที่มีคุณภาพ โดยคัดจากบุคคลผู้สมัครที่มีความเหมาะสม และภายหลังผ่านการอบรมแล้วจะออกไปประกาศนียบัตรให้เพื่อรับรองเป็นผู้ไกล่เกลี่ย

ขั้นตอนการไกล่เกลี่ย (Victim – Offender –Mediation Program) จะเริ่มต้นได้โดย 3 วิธีคือ

1) เมื่ออัยการเห็นว่าคดีที่อยู่ระหว่างการดำเนินการพิจารณาสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องสามารถทำการไกล่เกลี่ยได้ ก็จะส่งคดีเข้าสู่โครงการไกล่เกลี่ยในขั้นตอนก่อนฟ้องคดี และรอผลการไกล่เกลี่ยเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง

2) เมื่อผู้พิพากษาหรือศาลที่พิจารณาคดีนั้นเห็นว่า คดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณานั้นสามารถทำการไกล่เกลี่ยได้ ก็จะส่งคดีเข้าสู่โครงการไกล่เกลี่ยในขั้นตอนระหว่างการพิจารณาคดี และนำผลของการไกล่เกลี่ยมาประกอบการทำคำพิพากษา

3) เมื่อผู้กระทำความผิดหรือผู้เสียหาย ไม่ว่าคดีอยู่ระหว่างการพิจารณาชั้นอัยการหรือชั้นศาล คู่กรณีสามารถติดต่อขอให้ศูนย์ไกล่เกลี่ยทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ด้วยตนเอง เพื่อนำผลการไกล่เกลี่ยส่งแก่อัยการ หรือศาลเพื่อพิจารณาต่อไป

ภายหลังจากได้รับเรื่องเข้าสู่โครงการไกล่เกลี่ยแล้ว คณะทำงานซึ่งประกอบด้วยผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยจำนวน 2 คน ทนายความจำนวน 1 ผู้ชำนาญการในการไกล่เกลี่ยจำนวน 1 คน และนักสังคมสงเคราะห์หญิง จำนวน 1 คน จะทำการติดต่อกับผู้เสียหายก่อน หากผู้เสียหายตกลงเข้าร่วมโครงการก็จะติดต่อกับผู้กระทำความผิด หลังจากติดต่อแต่ละฝ่ายจนพร้อมที่จะพบปะกันซึ่งหน้าก็จะจัดให้พบกัน โดยให้แต่ละฝ่ายได้แสดงความรู้สึกและแสดงความรับผิดชอบต่อกัน โดยฝ่ายผู้เสียหายมีโอกาสที่จะแสดงความรู้สึก ผลความเสียหายที่เกิดขึ้นเพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้มีโอกาสรับรู้ ผู้กระทำความผิดรู้สึกผิดและสำนึกในการกระทำและพยายามบรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้น กรณีที่มีการตกลงกันได้ผู้ไกล่เกลี่ยก็จะทำรายงานส่งไปยังอัยการหรือศาลตามลำดับ

ผลของการดำเนินการตามโครงการนี้ หากการไกล่เกลี่ยไม่ประสบความสำเร็จก็จะส่งเรื่องกลับคืนไปดำเนินการตามขั้นตอนปกติของกระบวนการยุติธรรม แต่ถ้าการไกล่เกลี่ยเป็นผลสำเร็จ ผลของการดำเนินการพร้อมด้วยรายงานของผู้ทำการไกล่เกลี่ยจะถูกส่งกลับไปยังผู้ที่ส่งคดีเข้าสู่โครงการกล่าวคือหากเป็น

1) กรณีที่ผู้กระทำความผิดหรือผู้เสียหายส่งเรื่องเข้าสู่โครงการเอง ก็จะส่งผลการดำเนินการไปยังอัยการหากคดีอยู่ระหว่างการดำเนินการของอัยการ หรือส่งไปยังศาลที่พิจารณาคดีนั้นหากคดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล

2) กรณีที่อัยการเป็นผู้ส่งคดีเข้าสู่โครงการไกล่เกลี่ย ก็จะส่งผลไปยังอัยการเพื่อประกอบการพิจารณาไม่ฟ้อง

3) กรณีที่ศาลเป็นผู้ส่งคดีเข้าโครงการไกล่เกลี่ยก็จะส่งผลไปยังศาลที่พิจารณาคดีดังกล่าวเพื่อประกอบการทำคำพิพากษาว่าจะบรรเทาโทษหรือยกเว้นโทษ

สรุปได้ว่ากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่เกิดขึ้นในเยอรมนีนี้ เป็นการดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนดอำนาจไว้ให้กระทำได้ โดยสามารถกระทำได้ใน 2 ขั้นตอน กล่าวคือ

1) เป็นกรณีดำเนินการเพื่อยุติคดีในชั้นอัยการ โดยพิจารณาจากผลการไกล่เกลี่ยที่เกิดขึ้น หากผลการไกล่เกลี่ยเป็นผลสำเร็จก็ให้อัยการยุติคดี และ

2) เป็นการดำเนินการในชั้นศาลเพื่อนำผลของการไกล่เกลี่ยที่เกิดขึ้น เพื่อให้ศาลใช้ประกอบการทำคำพิพากษาว่าจะลงโทษสถานเบา หรือจะยกเว้นโทษแก่ผู้กระทำผิด

3.2 ในประเทศสหรัฐอเมริกา

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในประเทศสหรัฐอเมริกามีมากกว่า 30 ปีแล้ว โดยพัฒนามาจากโครงการ Victim Offender Reconciliation (VOR) ซึ่งเน้นการทำงานกับอาชญากรรมต่อทรัพย์สิน การทำร้ายร่างกายที่ไม่รุนแรง โดยช่วยเหลือผู้เข้าร่วมโครงการในการต่อรอง ข้อตกลงระหว่างคู่กรณี การชดเชยค่าเสียหายและแก้ไขปัญหาวีธีอื่นนอกเหนือจากกระบวนการทางศาล จนกระทั่งปัจจุบันเป็นกระบวนการไกล่เกลี่ยระหว่างผู้เสียหายกับผู้กระทำผิดซึ่งแทรกในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา อาจใช้เป็นมาตรการเสริมในชั้นตำรวจ อัยการ หรือชั้นศาล โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบมีการตอบสนองที่ถูกต้องต่อความเจ็บปวดและความสูญเสียที่ได้รับจากอาชญากรรม โครงการไกล่เกลี่ยนี้ทำงานโดยใช้ความต้องการของผู้ได้รับผลกระทบเป็นหลัก มุ่งบำบัดและไม่ใช่ให้เกิดความเสียหายและความสูญเสียเพิ่มมากขึ้น กระบวนการไกล่เกลี่ยระหว่างผู้กระทำผิดกับผู้เสียหายนี้สามารถใช้ได้กับคดีเกือบทุกประเภทความผิด ไม่ว่าจะเป็นความผิดร้ายแรงซึ่งรวมถึงการทำร้ายร่างกายอันตรายเป็นเหตุให้ผู้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย และความผิดทางเพศ ยกเว้นความผิดฐานเจตนาฆ่าผู้อื่น กระบวนการไกล่เกลี่ยในประเทศสหรัฐอเมริกานี้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยปรากฏในบางมลรัฐ เช่น รัฐแคลิฟอร์เนีย รัฐมินิโซต้า รัฐนิวเม็กซิโก และรัฐเท็กซัส โดยแต่ละรัฐก็จะมีการนำกระบวนการไกล่เกลี่ยมาใช้ในขั้นตอนกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและประเภทความผิดที่ต่างกัน ทั้งนี้ เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีการปกครองแบบสหพันธรัฐนั่นเอง

ประเทศสหรัฐอเมริกามีองค์กรที่ทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยคือ The American Bar Association's Special Committee on Alternative Means Disputes Resolution ซึ่งการใช้กระบวนการนี้อาจทำได้ทั้งในภาคเอกชน (Private Sector) กระบวนการในระดับชุมชน (Community Process) และในส่วนของที่เป็นองค์กรสาธารณะ (Public Agency) ซึ่งวิธีการ

ไกล่เกลี่ยโดยองค์กรนี้ส่งผลดีให้กับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศสหรัฐอเมริกาหลายประการ เช่น ทำให้จำนวนคดีความที่จะเข้าสู่ศาลลดลง จำนวนคำพิพากษาลงโทษจำคุกลดลงเป็นการสนับสนุนให้เกิดสันติภาพ ทั้งนี้ยังเป็นการตอบสนองความต้องการของสาธารณชนที่คัดค้านและไม่พอใจกับระบบกระบวนการยุติธรรมของประเทศที่มีปัญหาเรื่องความล่าช้าในการดำเนินคดีและคู่กรณีพิพาทต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีที่สูง องค์กรที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยทางอาญาจะถูกจัดตั้งขึ้นในรูปแบบของศูนย์การไกล่เกลี่ย ศูนย์เหล่านี้จะเป็นหน่วยงานอิสระแต่ก็ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลกลางและหน่วยงานต่างๆ แต่ละศูนย์จะมีจุดประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนของตนเองและสร้างกลไกในการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ศูนย์ได้ตั้งไว้¹³ ผู้ที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยประจำศูนย์นอกจากจะต้องเป็นผู้ที่มีความเป็นกลาง ซื่อสัตย์ สุจริตเป็นที่ยอมรับแล้วบุคคลดังกล่าวยังต้องจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีด้านกฎหมาย หรือวิชาชีพอื่นที่เหมาะสมและทำหน้าที่นี้ด้วยความสมัครใจของคนอีกด้วย

ลักษณะการทำงานของศูนย์ไกล่เกลี่ยนั้น ไม่มีกฎหมายบังคับให้คู่กรณีต้องนำคดีมาไกล่เกลี่ยกันก่อนนำคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาล แต่เป็นทางเลือกหนึ่งที่เปิดโอกาสให้คู่กรณีสามารถเลือกวิธีที่จะยุติข้อพิพาทของตนเองลง ซึ่งหากคู่กรณีไม่สมัครใจที่จะเลือกใช้วิธีการไกล่เกลี่ยเพื่อระงับข้อพิพาทของตนเองแล้วก็จะไม่มีใครไปบังคับได้ ดังนั้นความเชื่อมั่นของประชาชนในการใช้บริการของศูนย์ไกล่เกลี่ยจึงขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพและคุณธรรมของศูนย์เป็นสำคัญ ดังนั้นศูนย์ต่างๆ จึงต้องประชาสัมพันธ์ถึงวิธีการทำงานและทำการคัดเลือกผู้ทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาทประจำศูนย์ให้เป็นที่เชื่อถือและยอมรับได้ กระบวนการไกล่เกลี่ยของประเทศสหรัฐอเมริกานั้นสามารถนำมาใช้เกือบทุกประเภทคดีความผิด แม้จะเป็นความผิดที่ร้ายแรงก็ตามเนื่องจากกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกานั้นไม่มีความผิดประเภทยอมความได้ ศาลสูงสุดของสหรัฐได้เคยประกาศไว้ในหลายคดีว่าผลประโยชน์ของรัฐและสังคมย่อมอยู่เหนือผลประโยชน์ของเหยื่อในการกระทำความผิด รัฐฟ้องคดีเพื่อสังคมมิใช่เพื่อพยานผู้กล่าวโทษ พนักงานอัยการทำหน้าที่เพื่อสังคมมิใช่เพื่อผู้ประสบเคราะห์กรรมจากการกระทำความผิด ผลประโยชน์ที่พยานผู้กล่าวโทษได้รับจากผู้กระทำความผิด จึงเป็นเรื่องของคู่กรณีเองย่อมไม่กระทบกระเทือนต่อรูปคดีและอำนาจฟ้องของพนักงานอัยการ¹⁴ ด้วยเหตุนี้แม้ผู้กระทำผิดจะชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายจนพอใจ หรือได้ตกลงอย่างหนึ่งอย่างใดกับผู้เสียหาย คดีย่อมยุติระหว่างผู้กระทำความผิดกับผู้เสียหาย แต่ความรับผิดชอบ

¹³ Sander, Frank E. A. (1976). "Varieties of Dispute Processing." *Federal Rules Decisions*, vol.70, pp. 111- 134.

¹⁴ วิษณุ เครืองาม. (2517). "ความยินยอม-ยอมความตามกฎหมายอาญาสหรัฐอเมริกา." วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์, 2, 3. หน้า 162 - 165

ทางอาญายังคงมีอยู่ต่อมาแม้ว่าในภายหลังบางมลรัฐได้เริ่มกำหนดหลักการใหม่ โดยกำหนดให้ ความผิดอาญาบางประเภทยอมความได้ หรือคดีอาจเลิกกันได้โดยพฤติการณ์บางประการ แต่ได้ กำหนดเงื่อนไขโดยเคร่งครัดว่าผู้เสียหายจะต้องปรากฏตัวต่อศาล และแจ้งให้ศาลทราบว่าตนสมัครใจไม่คิดใจเอาความกับจำเลยอีกต่อไป เพราะเหตุที่จำเลยได้ชดใช้ให้ตนเป็นที่พอใจ ซึ่งการตีความ ของศาลจะเป็นไปโดยเคร่งครัด แต่กระนั้นก็ดีศาลสูงของสหรัฐอเมริกาก็ได้วินิจฉัยว่ากฎหมาย ดังกล่าวนี้นี้ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ในข้อที่ว่าไม่ได้คุ้มครองบุคคลโดยเสมอภาคกัน เพราะโดยผลของ กฎหมายเหล่านั้นผู้ใดร่ำรวยสามารถชำระเงินแก่ผู้เสียหายได้ผู้ใดไม่ต้องจำคุก ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่ง สหรัฐอเมริกาเห็นว่าไม่เป็นธรรม เพราะกฎหมายอันเป็นธรรมควรปฏิบัติต่อผู้ร่ำรวยและยากจน โดยเสมอภาคกัน เงินไม่ควรซื้อเสรีภาพจากการถูกจำคุกได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการที่กฎหมายของ สหรัฐอเมริกาคำหนดหลักการไว้เช่นนั้นนั้น เป็นการมองข้ามความเป็นจริงที่มุ่งแต่พิทักษ์ผลประโยชน์และความสงบสุขของสังคมอันเป็นการมุ่งในทางทฤษฎีมากกว่าทางปฏิบัติ ซึ่งจะเป็น การสร้างภาระให้แก่วินัยอันดีกว่าจะเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังนั้นกระบวนการใกล้เคียงทาง อาญาของศูนย์การใกล้เคียงต่างๆ ในสหรัฐอเมริกาจึงเป็นการระงับข้อพิพาทที่ไม่เป็นทางการ ไม่มีกฎหมายรองรับถึงผลของการใกล้เคียงข้อพิพาท แต่ในทางปฏิบัติเป็นที่ปรากฏทั่วไปว่าในกรณีที่ ได้มีการใกล้เคียงข้อพิพาทกันระหว่างผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายโดยศูนย์ต่างๆ แล้วถ้าหากว่า การใกล้เคียงนั้นไม่ได้เป็นการละเมิดต่อกฎหมายโดยตรง หรือไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของ สังคมโดยตรงแล้ว บรรดาเจ้าหน้าที่ตลอดจนกลไกแห่งความยุติธรรมทั้งหลายมักจะละเลยหรือ เพิกเฉยที่จะดำเนินคดี ตำรวจจะไม่จับกุมผู้กระทำความผิด พนักงานอัยการตั้งไม่ฟ้อง หรือศาล อาจสั่งว่าคดีไม่มีมูล หรือคณะลูกขุนวินิจฉัยว่าจำเลยไม่มีความผิด ซึ่งจะทำให้ข้อพิพาททางอาญา ดังกล่าวนั้นระงับลงได้แม้จะไม่มีกฎหมายรับรองก็ตาม

ดังนั้น กระบวนการใกล้เคียงของสหรัฐอเมริกาตามโครงการต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้นเป็น การแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยอาศัยความเชื่อมั่นขององค์กรในกระบวนการยุติธรรมของรัฐ และปัญหาเรื่อง ค่าใช้จ่ายโดยเฉพาะคู่กรณีพิพาทอาจเลือกใช้บริการของศูนย์ด้วยความสมัครใจของตน การทำงาน ของศูนย์จะบรรลุวัตถุประสงค์ตามโครงการที่ตั้งขึ้นหรือไม่ จึงขึ้นอยู่กับความเชื่อมั่นโดยตรงต่อ ศูนย์ ซึ่งเป็นเรื่องที่คู่กรณีพิพาทต้องตัดสินใจด้วยตนเองให้ดี พนักงานอัยการยังคงมีสิทธิในการที่จะฟ้องผู้กระทำความผิดได้ตลอดเวลาหากเห็นว่าจำต้องทำเช่นนั้นเพื่อความเหมาะสม ซึ่งเป็นเรื่อง คุณประโยชน์ของพนักงานอัยการที่จะพิจารณาว่าจะฟ้องคดีหรือไม่¹⁵ กระบวนการใกล้เคียงทางอาญา ของสหรัฐอเมริกาจึงเป็นวิธีการที่ดีที่ไม่กำหนดเป็นเงื่อนไขบังคับว่าคดีประเภทใดที่ต้องผ่านการ

¹⁵ สุภัทรา กรอุไร. (2543). การประนีประนอมข้อพิพาททางอาญา. หน้า 48–51.

ประนอมข้อพิพาทก่อนนำคดีขึ้นสู่ศาล แต่กำหนดให้เป็นทางเลือกที่คู่กรณีพิพาทมีอำนาจในการตัดสินใจด้วยตัวของตัวเองว่าควรจะใช้วิธีการใดที่จะเหมาะสมในการที่จะระงับข้อพิพาทของตนเองที่เกิดขึ้น

อย่างไรก็ดีในรัฐ Montana รัฐ Minnesota และรัฐ Wisconsin ได้มีการออกแบบกฎหมายมารองรับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นี้อย่างชัดเจน วิธีการไกล่เกลี่ยระหว่างผู้กระทำความผิดและผู้เสียหาย (Victim Offender Mediation) สามารถนำมาใช้ในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา แต่ที่ปรากฏอย่างชัดเจนมี 3 ขั้นตอน คือ

1) การไกล่เกลี่ยเฉพาะคดีที่ส่งต่อมาจากศาล หากคู่กรณีทำความตกลงกันได้เป็นผลสำเร็จ ผู้กระทำความผิดจะได้รับการชะลอการฟ้องไว้ภายใต้การควบคุมและสอดส่อง

2) การไกล่เกลี่ยเฉพาะคดีที่ส่งต่อมาจากศาล เมื่อศาลได้ยอมรับแล้วว่าจำเลยกระทำความผิดโดยให้ถือว่า การไกล่เกลี่ยเป็นเงื่อนไขข้อหนึ่งของการควบคุมและสอดส่อง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจของเหยื่อหรือผู้เสียหาย

3) การไกล่เกลี่ยคดีที่ส่งมาจากพนักงานอัยการในชั้นก่อนฟ้อง และจากศาลภายหลังพิพากษาการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในบางมลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา นั้นสามารถนำไปใช้ได้กับความผิดเกือบทุกประเภทแม้จะเป็นความผิดร้ายแรง และในทุกขั้นตอนไม่ว่าจะเป็นชั้นตำรวจ อัยการ หรือศาล โดยอาศัยความสมัครใจของคู่กรณีเป็นหลัก

โครงการกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่เกิดขึ้นทำให้สหรัฐอเมริกาเหนือค่อนข้างจะประสบความสำเร็จ ไม่ว่าจะเป็นโครงการประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด (VOM) ในสหรัฐอเมริกา และโครงการการระงับข้อพิพาทอย่างสมานฉันท์หรือ Restorative Resolutions โครงการขยายของที่ประชุมอัมสเตอร์ดัมของชุมชน

สหรัฐอเมริกาได้มีการนำโครงการประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด หรือ Victim Offender Mediation มาใช้ร่วมกับระบบกระบวนการยุติธรรม โดยให้ดุลพินิจแก่ตำรวจ พนักงานอัยการ และศาลในการเบี่ยงเบนคดี โดยทั่วไปแล้วบริการระงับข้อพิพาทตั้งอยู่ที่สำนักงานตำรวจ สำนักงานอัยการ และองค์กรที่ไม่ได้แสวงหากำไรของชุมชนหรือของโบสถ์

จากการวิจัยเพื่อประเมินผล Mark Umbreit พบว่าจากโครงการประนอมข้อพิพาทจำนวน 289 โครงการ ในสหรัฐอเมริกามี 94 โครงการ ที่ทำเรื่องการกระทำความผิดของเยาวชนและผู้เสียหายมี 57 โครงการ ที่ทำเรื่องการกระทำความผิดของผู้ใหญ่และผู้เสียหายมี 103 โครงการ ที่ทำเรื่องเยาวชนที่กระทำความผิดอย่างเดียวกันมี 48 โครงการ ที่ทำทั้งเรื่องเยาวชนและผู้ใหญ่ที่กระทำความผิด และมี 9 โครงการ ที่ทำเฉพาะเรื่องผู้ใหญ่ที่กระทำความผิด

กระบวนการประนอมข้อพิพาทเกิดขึ้นได้ในหลายขั้นตอน มากกว่าหนึ่งในสามของโครงการ จะเป็นการเบี่ยงคดีก่อนชั้นศาล (คือก่อนที่จะมีการนำคดีขึ้นสู่ศาล) มีโครงการหลังจากที่ศาลมีการพิจารณาจำนวน 28 โครงการ และโครงการส่วนใหญ่เป็นโครงการของภาคเอกชน โดยร้อยละ 43 ของโครงการเป็นของหน่วยงานภาคเอกชนและชุมชน ร้อยละ 22 เป็นโครงการของวัด นอกจากนี้แล้วยังมีโครงการประนอมข้อพิพาทของกรมคุมประพฤติ สำนักงานคุ้มครองและดูแลผู้เสียหาย สำนักงานอัยการ และราชทัณฑ์ โครงการทั้งหมดได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น มูลนิธิ วัด เงินบริจาค โครงการส่วนใหญ่จะใช้เงินอุดหนุนจากแหล่งทุนมากกว่าหนึ่งแหล่ง ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยแต่ละโครงการจะตกประมาณ 55,007 เหรียญสหรัฐต่อปีซึ่งจริงๆ แล้วแต่ละโครงการอาจใช้เงินตั้งแต่ 1 ถึง 413,671 เหรียญสหรัฐอเมริกา

จำนวนคดีที่นำโครงการกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้จะแตกต่างกันในแต่ละปี จำนวนเฉลี่ยของคดีที่เยาวชนกระทำความผิดมีปีละ 136 เรื่อง จำนวนเฉลี่ยของคดีที่ผู้ใหญ่กระทำความผิดมีปีละ 74 เรื่อง จากการสำรวจประเภทคดีพบว่ามีความผิดอาญาร้ายแรงที่เรียกว่า felony จำนวนร้อยละ 33 คดีที่เป็นความผิดอาญาร้ายแรง ลำดับรองลงมาที่เรียกว่า Misdemeanor จำนวนร้อยละ 67 บุคคลกลุ่มแรกที่มีบทบาทที่สุดในการแจ้งเรื่องเพื่อให้มีการประนอมข้อพิพาทโครงการคือ พนักงานคุมประพฤติ ศาล และพนักงานอัยการ ความผิดที่พบบ่อยที่สุดในโครงการประนอมข้อพิพาทคือ ทำให้เสียทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย ลักทรัพย์ในเคหาสถาน ตัวอย่างคดีอาญาความผิดร้ายแรงที่มีประนอมข้อพิพาท เช่น ทำร้ายร่างกายสาหัส ความรุนแรงในครอบครัว ทำให้ผู้อื่นตายโดยประมาท ความผิดทางเพศ ความผิดฐานพยายามฆ่า และฆ่าผู้อื่น

การประเมินผลโครงการส่วนใหญ่ในสหรัฐอเมริกาได้ผลเป็นที่น่าพอใจทั้งในเรื่องสถิติการกระทำผิดซ้ำและความพึงใจของผู้เสียหาย ตัวอย่างเช่น ในการวิเคราะห์โครงการที่ทำรวมทั้งทวีปอเมริกาเหนือ คือ แคนาดา มินนิโซตา นิวเม็กซิโก และเท็กซัสของ Mark Umbreit และ Robert Coates ในปี 1990/91 พบว่า

1) การประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด (VOM) สร้างความพึงพอใจแก่ผู้เข้าร่วมโครงการ (ผู้เสียหายร้อยละ 79 และผู้กระทำความผิดร้อยละ 87) และรู้สึกว่าได้ได้รับความเป็นธรรม (ผู้เสียหายร้อยละ 83 และผู้กระทำความผิดร้อยละ 89)

2) ผู้เข้าร่วมโครงการรู้สึกว่าการประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด ทำให้เกิดความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมทั้งจากฝ่ายผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด

3) การประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด ได้ลดความหวาดกลัวและความกังวลของผู้เสียหาย

4) ผู้กระทำความผิดที่เป็นเยาวชนที่ไม่ได้นำเรื่องการประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดมาใช้ จะมีความรู้สึกต้องรับผิดชอบต่อการกระทำผิดของตนเอง น้อยกว่ากรณีที่มีการนำโครงการดังกล่าวมาใช้

5) โครงการประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพกับกรณีการกระทำความผิดของเยาวชนทุกเรื่อง โดยเฉพาะในชั้นก่อนมีคำพิพากษา และไม่ใช้เพียงแต่กรณีมีการกระทำความผิดครั้งแรก

6) โครงการประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด ใช้ได้ดีในกรณีที่มีการกระทำความผิดร้ายแรง เช่น ลักทรัพย์ในเคหสถาน ปล้นทรัพย์ และทำร้ายร่างกาย

7) การประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด ได้รับความร่วมมืออย่างมากจากศาลและเจ้าหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง

8) ผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่จะแสดงให้เห็นว่าเต็มใจที่จะเข้าร่วมโครงการ

9) ผู้เสียหายส่วนใหญ่ (ร้อยละ 91) เต็มใจเข้าร่วมโครงการ มีเพียงบางส่วน (ร้อยละ

9) ที่แจ้งว่ารู้สึกเหมือนถูกบังคับ

10) จำนวนผู้กระทำความผิดที่เป็นเยาวชนที่เข้าโครงการประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดที่กลับไปกระทำความผิด (ภายใน 1 ปี) จะมีจำนวนน้อยมาก และหากมี ก็พบว่าเป็นความผิดที่เบากว่าที่ทำในครั้งแรก

11) โครงการประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด มีส่วนสำคัญในการทำให้ผู้กระทำความผิดจ่ายเงินชดเชยแก่ผู้เสียหาย (ร้อยละ 81) ต่างจากกรณีที่ศาลสั่งให้ใช้เงิน แม้ในผู้กระทำความผิดรายเดียวกัน (ร้อยละ 58)

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น หากเกิดกรณีที่สตรีตกเป็นเหยื่อที่มีการทุบตีทำร้ายร่างกายหรือใช้ความรุนแรงในรูปแบบอื่น ศาลจะมีคำสั่งมิให้สามีกระทำความรุนแรงต่อภริยาอีก โดยมีรูปแบบและขั้นตอนวิธีการในการออกคำสั่งทางแพ่ง ดังนี้

ใน New York Country Act ให้อำนาจคู่สมรสที่ถูกฝ่ายหนึ่งทำร้ายสามารถตั้งตัวแทนเพื่อรับมอบอำนาจหรือมอบอำนาจให้เจ้าพนักงานตำรวจ หรือบุคคลอื่นที่ศาลเห็นควรยื่นคำร้องต่อศาลครอบครัวขอให้ออกคำสั่งคุ้มครองคู่สมรสที่ถูกอีกฝ่ายหนึ่งทำร้ายได้ ในกรณีเร่งด่วนศาลก็มีอำนาจออกคำสั่งคุ้มครองในเบื้องต้น หรือคำสั่งคุ้มครองชั่วคราว เมื่อยื่นคำร้องแล้วผู้ร้องส่งสำเนาคำร้องให้กับจำเลยเหมือนกับเป็นหมายเรียกให้จำเลยมาศาลเพื่อแก้ต่างตามคำร้อง จำเลยต้องได้รับหมายเรียกภายใน 24 ชั่วโมง ก่อนกำหนดเวลาให้ไปศาลแต่จำเลยอาจขอขยายเวลาได้อีก 3 วัน

กระบวนการนี้จะมีการพิจารณาโดยอาศัยหลักการค้นหาข้อเท็จจริงเพื่อพิจารณาว่าข้อกล่าวหาตามคำร้องมีมูลหรือไม่ โดยใช้มาตรฐานการพิสูจน์ทางแพ่ง คือ พยานหลักฐานที่มีความ

น่าเชื่อถือ หากเห็นว่าคดีไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิสูจน์ความผิด ศาลก็จะยกคำร้อง แต่ถ้าพยานหลักฐานมีน้ำหนักเพียงพอศาลก็มีอำนาจสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ คือ รอการพิพากษาเป็นระยะเวลาไม่เกิน 6 เดือน หรือสั่งคุมประพฤติจำเลยเป็นระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี และสั่งให้จำเลยเข้าไปร่วมโปรแกรมการศึกษาและชำระค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของจำเลย หรือออกคำสั่งคุ้มครอง ดังนั้นคำสั่งคุ้มครองจึงเป็นวิธีการในการคุ้มครองผู้เสียหายที่ศาลใช้มากที่สุด โดยศาลอาจกำหนดเงื่อนไขของความประพฤติที่สมควรใดๆ ก็ได้ ซึ่งมีการกำหนดสภาพเงื่อนไขที่ศาลอาจสั่งให้คู่ความปฏิบัติ ได้แก่ ให้คู่ความอยู่ห่างจากบ้านคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง อนุญาตให้บิดามารดาเยี่ยมเยียนบุตรตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ ระวังการกระทำความผิดต่อคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง ระวังการกระทำความผิดหรือควั่นการกระทำอันมีแนวโน้มจะทำให้บ้านเป็นสถานที่ที่ไม่เหมาะสมกับบุตร ชำระค่าธรรมเนียมที่ปรึกษาที่พอสมควรรวมทั้งค่าใช้จ่ายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการได้รับและบังคับตามคำสั่งคุ้มครองบุคคล หากคำสั่งนั้นออกมาหรือมีการบังคับตามคำสั่งนั้นว่าให้เข้าร่วมในโปรแกรมการให้การศึกษา และชำระค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการนั้น ชำระค่าเสียหายทั้งที่เกิดขึ้นโดยตรงหรือเกี่ยวกับค่ารักษาพยาบาลและค่าประกันสุขภาพ สำหรับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการดูแลรักษาทางแพทย์และการบำบัดเยียวยาที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ หรือรูปแบบเหตุการณ์ที่เป็นพื้นฐานในการออกคำสั่งนั้น อย่างไรก็ตามเงื่อนไขนี้เป็นเพียงข้อเสนอแนะจากศาลเท่านั้น คำสั่งคุ้มครองอาจจะมีเงื่อนไขเกี่ยวกับความประพฤติอื่นๆ ที่เหมาะสมนอกจากนี้ก็ได้ เช่น ศาลอาจกำหนดให้บุตรอยู่ในความปกครองของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรืออยู่ในความปกครองของญาติสนิท เป็นต้น

เมื่อออกคำสั่งคุ้มครองแล้วศาลจะส่งสำเนาคำสั่งไปยังหน่วยงานที่อยู่ในเขตอำนาจศาลในกรณีศาลไม่ได้ส่งสำเนาคำสั่งดังกล่าว ผู้ร้องก็อาจเป็นผู้ส่งได้ ซึ่งเมื่อศาลครบคร่าวออกคำสั่งคุ้มครองคู่สมรสที่ถูกอีกฝ่ายหนึ่งทำร้ายแล้ว ผู้ได้รับคำสั่งจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งศาล หากผู้รับไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลผู้ร้องอาจแสดงคำสั่งคุ้มครองคำสั่งแก่เจ้าพนักงานตำรวจซึ่งกระทำตามหน้าที่พิเศษ มีอำนาจจับกุมบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำการฝ่าฝืนคำสั่งคุ้มครอง และต้องนำตัวบุคคลนั้นมาส่งศาล นอกจากนั้นเจ้าพนักงานตำรวจยังมีอำนาจในการป้องกันอันตรายเท่าที่กระทำได้ภายในขอบเขตอำนาจเพื่อช่วยเหลือในการรับประกันการคุ้มครองตามคำสั่งนั้น

3.3 ในประเทศญี่ปุ่น

เอเชียเป็นอีกภูมิภาคหนึ่งที่มีวัฒนธรรมในการระงับข้อพิพาทของชุมชนตนเอง โดยเฉพาะในเรื่องขนบธรรมเนียมการขอร้องและให้อภัย จากนั้นจะกล่าวถึงรูปแบบของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่ทำกันอยู่ในญี่ปุ่น อันถือเป็นตัวอย่างที่สะท้อนวัฒนธรรม

แบบประนีประนอมของคนเอเชีย John O Haley¹⁶ ได้กล่าวไว้ในบทความเรื่อง A Spiral Of Success Community Support is Key to Restorative Justice in Japan ว่าญี่ปุ่นประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากในการลดและจัดการกับอาชญากรรม ในระยะเวลาสองทศวรรษที่ผ่านมาจำนวนผู้กระทำความผิด (เว้นเฉพาะความผิดเรื่องการจราจร) ในญี่ปุ่นได้ลดลงเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะเจ้าหน้าที่บ้านเมืองของญี่ปุ่นได้เรียนรู้ว่าการแก้ไขผู้กระทำความผิด และการฟื้นฟูชุมชนเป็นเรื่องสำคัญและได้มีการพิสูจน์แล้วว่าวิธีการดังกล่าวมีประสิทธิภาพในการแก้ไขพฤติกรรมอาชญากรในญี่ปุ่น ไม่ว่าตำรวจ พนักงานอัยการ และศาล ต่างมีความคิดร่วมกันที่จะแก้ไขผู้กระทำผิดยิ่งกว่าลงโทษโดยตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคม

ปกติแล้วผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่ในญี่ปุ่นจะให้การรับสารภาพ แสดงความเสียใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ขอให้ผู้เสียหายให้อภัย และยื่นหนังสือที่เป็นผลจากการเจรจาตกลงกับผู้เสียหาย และผู้เสียหายได้ให้อภัยแล้วให้แก่เจ้าหน้าที่บ้านเมือง ซึ่งจะมีผลให้ผู้กระทำผิดได้รับโทษสถานเบา หรือมีการตั้งยุดคติ จากสถิติแสดงว่าแนวทางปฏิบัติเรื่องการขออภัยนี้จะมีผลทำให้มีการตั้งยุดคติในชั้นตำรวจประมาณร้อยละ 40 ของคดีทั้งหมด และพนักงานอัยการจะชะลอการฟ้องจำนวนหนึ่งในสามของคดีที่ได้รับ และถึงแม้คดีที่ถึงศาลจะสามารถพิพากษาลงโทษได้ถึงร้อยละ 99.5 แต่โดยทั่วไปศาลจะให้รอการลงโทษประมาณร้อยละ 60 ของคดีที่ขึ้นสู่ศาล¹⁷

การพิจารณาเหตุแห่งความปราณี เจ้าหน้าที่บ้านเมืองของญี่ปุ่นจะต้องได้ความว่าผู้กระทำความผิดและชุมชนได้ร่วมกันทำงานเพื่อชดเชยค่าเสียหายและสร้างความสงบสุขให้เกิดขึ้นในชุมชนนั้น ถ้าฟังการที่ผู้กระทำความผิดยอมรับผิด แสดงความเสียใจในสิ่งที่ตนเองกระทำ และยินดีชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายยังไม่พอ ผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับการให้อภัยจากผู้เสียหาย นอกจากนี้แล้วครอบครัวของผู้กระทำความผิดและชุมชนจะต้องเข้ามาร่วมกันรับผิดชอบ และวางแผนมาตรการในการควบคุมเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าผู้กระทำความผิดจะไม่ไปทำสิ่งที่ไม่พึงประสงค์อีก

การขอหนังสือแสดงการให้อภัยจากผู้เสียหาย จึงเป็นเรื่องที่ปฏิบัติกันอยู่ทั่วไปในญี่ปุ่น โดยผู้กระทำความผิดจะมอบหนังสือที่ได้มาดังกล่าวให้แก่ตำรวจ พนักงานอัยการ และศาล โดยหนังสือนั้นมักจะต้องแสดงว่าผู้เสียหายได้รับค่าเสียหายครบถ้วนแล้ว และให้อภัยแก่ผู้กระทำความผิดแล้ว¹⁸ และขอให้เจ้าหน้าที่บ้านเมืองยุดคติหรืองดการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นดุลพินิจของ

¹⁶ J.O. Haley. (1994). A Spiral of Success Community support is key to Restorative Justice in Japan in The Ecology of Justice. Retrieved 16 April 2008, from <http://www.context.org/ICLIB/IC38/Heley.htm>

¹⁷ ณัฐสา ฉัตรไพฑูรย์. (2550). กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ จากทฤษฎีสู่ทางปฏิบัติในนาซาชาติ. หน้า 55.

¹⁸ แหล่งเดิม.

เจ้าหน้าที่บ้านเมืองที่นำหนังสือดังกล่าวมาพิจารณาประกอบการดำเนินการกับผู้กระทำความผิดจากการนำวิธีดังกล่าวมาใช้แม้จะทำให้เกิดผลดีในการป้องกันการกระทำความผิดที่จะเกิดขึ้นในอนาคต แต่ญี่ปุ่นก็ไม่ได้ผ่อนผันหรือให้อภัยแก่ผู้กระทำความผิดทุกราย และยังคงใช้โทษจำคุกและโทษประหารชีวิตเพื่อการตัดผู้กระทำออกจากชุมชนหรือป้องกันไม่ให้มีการกระทำความผิด หากได้ความว่าผู้กระทำความผิดดังกล่าวไม่อาจแก้ไขได้ด้วยวิธีขอภัยและให้อภัยดังกล่าว ในญี่ปุ่นจะมีการควบคุมโดยชุมชนที่มีประสิทธิภาพ และเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในระบบกระบวนการยุติธรรม ระบบกระบวนการยุติธรรมญี่ปุ่น ได้เน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทำหน้าที่ยุติธรรมเพื่อช่วยในการทำให้ผู้กระทำความผิดกลับเข้าสู่ชุมชนได้ ในญี่ปุ่นจะมีอาสาสมัครชุมชนมากกว่าจำนวนผู้กระทำความผิด มีสมาคมป้องกันอาชญากรรมใน 3,405 เมือง มีหน่วยประสานงาน (liaison units) 540,000 หน่วยงาน มีสมาคมวิชาชีพเพื่อการป้องกันอาชญากรรม (Vocational Unions for Crime Prevention) จำนวน 10,725 สมาคม มีหน่วยงานเพื่อแก้ปัญหาของเยาวชนทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น เพื่อทำหน้าที่แนะนำและคุ้มครองเยาวชน เช่น การรณรงค์ทำชุมชนให้สังคม (Brighter Society Campaign) ทุกปีเพื่อป้องกันการกระทำความผิดของเด็ก มีอาสาสมัครจำนวน 38,000 คน เพื่อทำหน้าที่ประสานงานตามแนวทางสำหรับเยาวชน หรือที่เรียกว่า Juvenile Guidance เพื่อทำงานบนถนนร่วมกับเยาวชน และมีอาสาสมัครสตรีจำนวน 320,000 คน ในสมาคมฟื้นฟูผู้หญิง (Women's Association for Rehabilitation) จากความร่วมมือของชุมชนได้มีผลทำให้อาชญากรรมลดลง การจับตัวผู้กระทำความผิดง่ายขึ้น ลดความหวาดกลัวอาชญากรรมของผู้เสียหาย ลดการกระทำความผิด และทำให้เจ้าหน้าที่บ้านเมืองนำวิธีการของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ได้สำเร็จ

3.4 ในประเทศออสเตรเลีย

การประชุมกลุ่มครอบครัว หรือที่เรียกว่า Family Group Conference เป็นรูปแบบหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่เกิดขึ้นในทวีปออสเตรเลีย จากนั้นจะกล่าวถึงเรื่องการประชุมกลุ่มครอบครัวและรูปแบบอื่นของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่ใช้กันในออสเตรเลีย

มีการเริ่มนำโครงการกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในสถานีดำรงในเมือง Wagga Wagga ซึ่งเป็นเมืองเล็กๆ ใน New South Wales ในปี 1991 ในครั้งแรกได้มีการนำโครงการดังกล่าวมาใช้ปฏิบัติต่อกันโดยไม่มีพระราชบัญญัติมารองรับ จนกระทั่งในปี 1996 ที่ Patrick Power ได้มีการประเมินผลโครงการนี้ตามคำสั่งของ the NSW Attorney-General ซึ่งทำให้มีการบัญญัติ the Young Offender Act 1997 มารับรองมาตรการดังกล่าว ขณะเดียวกันรัฐอื่นๆ

ในออสเตรเลียก็ได้มีการนำเอาประชุมดังกล่าวมาใช้กับเยาวชนที่กระทำผิด เช่น ใน Queensland (เริ่มในปี 1992) ใน the Australian Capital Territory (เริ่มในปี 1993) ใน South Australia (เริ่มในปี 1994) ใน Western Australian (เริ่มในปี 1994) และใน Tasmania (เริ่มในปี 1997)¹⁹ ในปัจจุบันนี้มีการบัญญัติกฎหมายเพื่ออนุญาตให้ทำการประชุมดังกล่าวในหลายๆ รัฐในออสเตรเลีย เช่น ใน New South Wales ได้บัญญัติ the Yong Offender Act 1997 (NSW) ใน South Australia ได้บัญญัติ the Young Offender Act 1993 (SA) และใน the Australian Capital Territory ได้บัญญัติ the Children Services Ordinance 1986 (ACT) มาบังคับใช้

ใน New South Wales โครงการการประชุม Wagga Wagga เป็นโครงการเตือนเยาวชนที่ทำความผิดของตำรวจ ซึ่งนำเอาแนวความคิดของ John Braithwaite มาปฏิบัติในปี 1997 ต่อมาจึงได้มีการบัญญัติกฎหมายรองรับทางปฏิบัตินี้และกำหนดให้ทำการประชุมนี้อยู่ในความรับผิดชอบของผู้อำนวยการประชุมของงานยุติธรรมเยาวชน หรือที่เรียกว่า Youth Justice Conferencing Directorate ในกระทรวงยุติธรรมของเยาวชน หรือที่เรียกว่า Department of Juvenile Justice

ใน South Australia ได้มีการเริ่มทำโครงการประชุมกลุ่มครอบครัว หรือที่เรียกกันว่า Family Group Conference ในต้นปี 1994 หลังจากที่มีการบัญญัติ the Young Offender Act 1993 (SA) ซึ่งกฎหมายนี้ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการเลือกสรร (Select Committee) ขึ้น และสิ่งที่คณะกรรมการเลือกสรรให้คำแนะนำประการหนึ่งก็คือ การนำการประชุมของคนในครอบครัวดังกล่าวมาใช้ภายใต้การควบคุมของผู้พิพากษาในศาลเยาวชน

โครงการประชุมที่ทำกันใน South Australia นี้จะแตกต่างจากโครงการที่ทำกันในนิวซีแลนด์ โดยเฉพาะเมื่อเข้ามาสู่ขั้นตอนของระบบกระบวนการยุติธรรมแล้ว เพราะในนิวซีแลนด์จะมีคดีเพียงร้อยละ 10 ของที่มีการจับกุมเท่านั้นที่จะเข้าสู่การพิจารณาชั้นศาล และคดีประมาณร้อยละ 70 จะถูกเบี่ยงคดีในชั้นตำรวจ โดยใช้การประชุมกลุ่มครอบครัว หรือที่เรียกว่า Family Group Conference ในขณะที่ใน South Australia ซึ่งตำรวจก็เป็นด่านแรกของกระบวนการยุติธรรมเช่นกัน จะเบี่ยงคดีเยาวชนประมาณร้อยละ 31 ของคดีทั้งหมดและมีการใช้การประชุมกลุ่มครอบครัวเพียงร้อยละ 11 จากการสำรวจพบว่าในปี 1998 มีการใช้การประชุมกลุ่มครอบครัวใน South Australia ประมาณ 1,450 คดี ในปี 1993 ได้มีการนำโครงการประชุมมาใช้ใน Australian Capital Territory ต่อมาในปี 1995 จึงได้มีการบัญญัติกฎหมายรับรอง โดย

¹⁹ แหล่งเดิม, หน้า 51.

มีการใช้การประชุมกับคดีจำนวนมากทั้งกับกรณีการกระทำความผิดของเยาวชนและผู้ใหญ่ โดยตำรวจได้จัดให้มีการประชุมมากกว่า 2,000 เรื่อง

Power ได้บันทึกไว้ว่า โครงการประชุมกลุ่มครอบครัวได้รับความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน เช่น ตำรวจ ศาล กลุ่มคุ้มครองสิทธิเด็ก พรรคการเมือง และได้สรุปผลการประเมินโครงการไว้ ดังนี้²⁰

1) ใน New South Wales (NSW) ศาลทำหน้าที่เสมือนเป็นด่านแรกของระบบกระบวนการยุติธรรม และรับผิดชอบคดีที่ทำการประชุมเกินกว่าร้อยละ 50

2) กฎหมายใน South Australia (SA) กำหนดว่าตำรวจจะต้องเอาใจใส่ในความคิดเห็นของเยาวชนต่อการกระทำผิดของเขา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กๆ น้อยๆ

3) โดยทั่วไปแล้วจำนวนผู้กระทำผิดที่ศาลออสเตรเลียทำการประชุม ไม่มากนักเมื่อเทียบกับจำนวนคดีที่มีอยู่ในศาลหรือคดีของตำรวจ

4) มีความเห็นกันว่าการประชุมที่ทำให้ศาลนั้นล่าช้า เพราะเหตุปัจจัยเรื่องบุคลากรและชั้นการบังคับบัญชา

5) โดยเฉลี่ยแล้วจะมีผู้เสียหายเข้าร่วมในการประชุมร้อยละ 51 (ใน SA) และร้อยละ 72 (ใน NSW)

6) ผู้เข้าร่วมประชุมมีสิทธิคัดค้านผลการทำการประชุมโดยใน Australian Capital Territory (ACT) เปิดโอกาสให้ทั้งผู้กระทำผิด ผู้เสียหาย และคนในชุมชนคัดค้าน แต่โดยทั่วไปแล้วก็ไม่ค่อยได้ทำกัน

7) มีทางเลือกหลายประการที่จะสามารถใช้ตกลงกันในการทำการประชุม โดยกฎหมายในหลายรัฐได้ให้แนวทางเอาไว้ เช่น การขออภัย การทำงานบริการสังคม และการชดเชยค่าเสียหาย

8) ผู้ที่กระทำผิดได้ปฏิบัติตามข้อตกลงมีจำนวนมาก จากสถิติเมื่อเร็วๆ นี้เอง SA พบว่าผู้กระทำผิดทำตามข้อตกลงทุกเรื่องมากถึงร้อยละ 80 และทำตามข้อตกลงเรื่องที่ทำให้ขอโทษผู้เสียหายสูงถึงร้อยละ 97

9) งานวิจัยแสดงให้เห็นว่าทั้งผู้เสียหาย และผู้กระทำผิดใน ACT และ NSW ต่างแสดงความพึงพอใจอย่างสูงต่อผลการทำการประชุมโดยตัวเลขใน NSW แสดงว่าประมาณร้อยละ 90 ของผู้เสียหาย และผู้กระทำผิดพอใจในผลการประชุม และร้อยละ 90 ของผู้เสียหายเห็นว่าเป็นธรรมแล้ว นอกจากนี้แล้วยังพบว่าร้อยละ 97 ของครอบครัวของผู้กระทำผิด

²⁰ แหล่งเดิม. หน้า 52.

พอใจกับผลการทำการ และมากกว่าร้อยละ 95 ของบุคคลดังกล่าวเห็นว่าผู้เสียหายได้รับความเป็นธรรมแล้ว

10) ทั้งผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดต่างแสดงการยอมรับกระบวนการทำการประชุมสถิติใน NSW แสดงให้เห็นว่ามากกว่าร้อยละ 90 ของทั้งผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดรู้สึกว่าได้รับการปฏิบัติที่ดี และมีโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและความคิดเห็นของตนได้รับการเอาใจใส่

11) ผู้เสียหาย (ร้อยละ 79) ผู้กระทำผิด (ร้อยละ 90) และครอบครัวผู้กระทำความผิด (ร้อยละ 95) แสดงความพึงพอใจต่อวิธีการที่มีการดำเนินคดีโดยระบบการประชุม

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับคดีความรุนแรงในครอบครัวนั้น สามารถสรุปได้ดังนี้

1. มาตรการตามกระบวนการทางอาญา

ปัจจุบันนี้ประเทศต่างๆ มีการตื่นตัวถึงปัญหาความรุนแรงในครอบครัวจึงพยายามค้นหามาตรการทางกฎหมายต่างๆ มาเสริมการคุ้มครองผู้ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มนอกเหนือจากความคุ้มครองตามกฎหมายอาญาในกรณีทำร้ายร่างกาย จากการศึกษาพบว่าในต่างประเทศมีวิธีการหรือมีมาตรการพิเศษเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว สรุปได้ดังนี้²¹

(1) กระบวนการทางอาญาเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นพิเศษ ในบางประเทศเริ่มมีแนวคิดในการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวอย่างเคร่งครัด เช่น แนวนโยบาย Mandatory Arrest Policy Mandatory และ Prosecution Policy เป็นต้น

(2) แนวคิดในการเบี่ยงเบนคดีความผิดเล็กน้อยออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา นอกจากนั้นยังมีมาตรการด้านโทษและมาตรการอื่นที่ใช้ปฏิบัติกับผู้กระทำความผิดในคดีความรุนแรงในครอบครัวโดยเฉพาะ เช่น การคุมประพฤติ การจำคุกวันสุดสัปดาห์ การสั่งให้ผู้กระทำความผิดเข้ารับการบำบัดทางจิต เป็นต้น

(3) คำสั่งคุ้มครอง (Protection in order) เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อดำเนินการแก้ปัญหาคความรุนแรงในครอบครัวเป็นพิเศษโดยทั่วไปเรียกว่า Domestic Violence Act คำสั่งคุ้มครองของแต่ละประเทศมีลักษณะร่วมกันที่สำคัญ คือ เป็นคำสั่งศาลห้ามมิให้ผู้สมรสทำร้ายร่างกายคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง หรือเป็นคำสั่งศาลให้ขับไล่คู่สมรสออกไปจากที่อยู่อาศัยของครอบครัว กระบวนการพิจารณาในการออกคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวอาจจะเป็นกระบวนการพิจารณา

²¹ จูดีวัฒน์ ยะชัยมา. (2544). รายงานการศึกษาเรื่องสิทธิสตรี : ศึกษากรณีการดำเนินคดีอาญาสามีที่ทำร้ายร่างกาย. หน้า 17 – 19.

ในคดีทางแพ่งที่เป็นการให้อำนาจแก่ศาลครอบครัวพิจารณาพิพากษาคดีการทำร้ายระหว่างคู่สมรส นอกเหนือจากการพิจารณาคดีแพ่ง โดยมีกระบวนการให้ความช่วยเหลือคู่ความ คือ กระบวนการให้คำปรึกษาปัญหาครอบครัว และกระบวนการประนอมข้อพิพาท กระบวนการเกี่ยวกับคำสั่งคุ้มครอง

การจัดการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวดังกล่าว จะเริ่มต้นที่เจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจจับกุมเพื่อนำมาดำเนินคดีตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด หรือจะใช้วิธีการอย่างไม่เป็นทางการ เช่น การให้คำปรึกษาแนะนำกับคู่ความหรือไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาท หรือใช้วิธีว่ากล่าวตักเตือนผู้กระทำความผิด หรือการดำเนินโทษด้วยวาจา หรือแยกให้คู่ความอยู่ห่างกันโดยสั่งให้สามีออกไปอยู่ที่อื่น จะเห็นได้ว่าเจ้าพนักงานตำรวจมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการกับปัญหา เพราะเจ้าพนักงานตำรวจเป็นตัวแทนของรัฐและปิดทำการตลอด 24 ชั่วโมง

ประเทศต่างๆ มีการกำหนดบทบาทของตำรวจในปัญหาดังกล่าวเพิ่มเติมไว้เป็นพิเศษ ทั้งทางด้านการให้คำปรึกษาและช่วยเหลือคู่ความ รวมทั้งจัดให้มีการอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นพิเศษเพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติของตำรวจ และเสนอแนะแนวทางในการปฏิบัติงานที่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสาเหตุของปัญหา วิธีการแทรกแซง บทบัญญัติของกฎหมาย และแนวนโยบาย รวมทั้งบทบาทของตำรวจในการแนะนำหน่วยงานที่จะให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายในด้านต่างๆ เช่น บริการทางด้านการแพทย์และทางกฎหมาย ตลอดจนที่พักพิงของสตรี เช่น ในประเทศออสเตรเลียและประเทศอังกฤษกำหนดให้ตำรวจจัดตั้งกองทุนขึ้นเพื่อให้บริการด้านการปรึกษาแนะนำครอบครัวและให้บริการแทรกแซงฉุกเฉินตลอด 24 ชั่วโมง

ประเทศสหรัฐอเมริกากำหนดให้สถานีตำรวจหลายแห่งมีการดำเนินการเพื่อให้เจ้าพนักงานตำรวจที่มีความเชี่ยวชาญในการแทรกแซงคู่ความอย่างฉุกเฉิน และการให้คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนมีกฎหมายที่บัญญัติไว้เป็นพิเศษที่กำหนดอำนาจหน้าที่ตำรวจเกี่ยวกับคดีปัญหาการทำร้ายระหว่างคู่สมรสไว้เป็นพิเศษ กำหนดให้ตำรวจมีหน้าที่ในการช่วยเหลือหรือนำคู่สมรสที่ถูกทำร้ายไปยังสถานพยาบาลทางการแพทย์หรือที่พักพิงที่ใกล้ที่สุด และหากผู้เสียหายประสงค์จะย้ายออกจากบ้านที่ตนอาศัยอยู่ ตำรวจก็หน้าที่ให้ความช่วยเหลือและให้ความสะดวกในการขนย้ายทรัพย์สินส่วนตัวเพื่อให้ผู้เสียหายหลบไปอยู่ในสถานที่อื่นที่มีความปลอดภัยกว่า มีหน้าที่แนะนำข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิทางกฎหมาย รวมทั้งมีหน้าที่แนะนำข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิทางกฎหมายในกรณีที่มีเหตุอันควรก็ให้ตำรวจจับกุมสามี หรือแจ้งให้ภริยาทราบถึงสิทธิในการดำเนินคดีอาญาและการเก็บรักษาพยานหลักฐานในการกระทำผิด โดยกฎหมายยกเว้นความรับผิดชอบทางแพ่งของเจ้าพนักงานตำรวจที่กระทำโดยสุจริตในการให้ความช่วยเหลืออย่างฉุกเฉิน หรือปฏิบัติตามกฎหมายในกรณี

อื่นๆ รวมทั้งกำหนดให้จัดฝึกอบรมให้ความรู้กับเจ้าพนักงานตำรวจเกี่ยวกับการดำเนินคดีที่ภริยาถูกสามีทำร้ายไว้พิเศษ

2. มาตรการทางอาญาที่นำมาใช้กับผู้กระทำความผิด

มาตรการทางอาญาที่จะนำมาใช้กับผู้กระทำความผิดนั้นมีหลากหลายรูปแบบ สรุปได้ดังนี้²²

(1) การคุมประพฤติ (Probation)

ศาลอาญาพิพากษาให้รอการลงโทษจำคุกพร้อมกับสั่งคุมประพฤติก็ได้ โดยศาลจะกำหนดเงื่อนไขการคุมประพฤติไว้ หากผู้กระทำความผิดปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าวดีก็จะสิ้นสุดลงอย่างเด็ดขาด แต่ถ้าผู้กระทำความผิดไม่ปฏิบัติตามก็จะยกเลิกการคุมประพฤติและอาจสั่งจำคุกผู้กระทำความผิดได้ กรณีที่มีโปรแกรมการให้คำปรึกษาศาลจะสามารถสั่งให้ผู้กระทำความผิดไปเข้าร่วมได้ ศาลก็อาจสั่งขยายเวลาการควบคุมความประพฤติผู้กระทำความผิดออกไปเพื่อให้มั่นใจว่าผู้นั้นจะไม่กระทำการรุนแรงซ้ำอีก ศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขการควบคุมความประพฤติได้อย่างกว้างขวางและได้วางแนวทางเงื่อนไขการควบคุมความประพฤติที่ศาลสั่งให้จำเลยปฏิบัติตามในระหว่างการถูกควบคุมความประพฤติ เช่น ห้ามจำเลยกระทำการรังควาน รบกวน หรือก่อความยุ่งยาก ชู้ใจ หรือกระทำการรุนแรงกับโจทก์ และห้ามล่วงละเมิดบัพยอกในกฎหมายอาญาหรือในคำสั่งใดๆ มิฉะนั้นจะเป็นความอาญาแยกออกมาต่างหากทันที

(2) การจำคุก (Incarceration)

ปกติการกระทำความผิดเป็นครั้งแรกมักไม่มีการลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิด อย่างไรก็ตามโทษจำคุกจำเป็นและเหมาะสมในกรณีที่เป็นการกระทำความผิดร้ายแรง เช่น มีประวัติการทำร้ายต่อเนื่องมาเป็นเวลานาน หรือพฤติกรรมน่าเชื่อว่าผู้กระทำความผิดถูกปล่อยตัวจะก่อให้เกิดอันตรายกับผู้เสียหาย นอกจากนั้นหากผู้กระทำความผิดละเมิดคำสั่งคุ้มครอง หรือคำสั่งห้ามติดต่อหรือกระทำความผิดซ้ำอีก หลังจากได้มีการบำบัดเยียวยามาแล้วก็อาจลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิดได้

(3) มาตรการอื่นๆ

ปัจจุบันมีแนวความคิดให้ศาลมีทางเลือกในการพิจารณาโทษผู้กระทำความผิดในคดีรุนแรงในครอบครัวรูปแบบใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้กระทำความผิดต้องรับผิดชอบในการกระทำของตนและยุติพฤติกรรมรุนแรงพร้อมกับสนองความต้องการของผู้เสียหาย นอกจากนั้นใน

²² สุนิสา เจิมพิพัฒน์. (2546). การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในปัญหาความรุนแรงกรณีเป็นความผิดอาญาระหว่างสามีภริยา. หน้า 56.

คดีที่ไม่รุนแรงยังอาจใช้การควบคุมในวันสุดสัปดาห์ หรือการควบคุมในเวลากลางคืน รวมทั้งการสั่งให้ผู้กระทำผิดเข้ารับการบำบัดเยียวยาโดยถือเป็นส่วนหนึ่งของคำพิพากษาลงโทษผู้กระทำผิด

(4) มาตรการของศาลครอบครัว

ปัจจุบันประเทศต่างๆ ได้มีการจัดตั้งศาลครอบครัวขึ้นเป็นพิเศษโดยเฉพาะแยกออกมาจากศาลธรรมดา โดยศาลครอบครัวที่จัดตั้งขึ้นเป็นพิเศษนี้จะมีอำนาจในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับปัญหาครอบครัว แม้แต่ความผิดอาญาต่างๆ ที่เกี่ยวกับครอบครัว เช่น การทำร้ายระหว่างคู่สมรส ก็ตกอยู่ในอำนาจของศาลครอบครัวด้วย การพิจารณาคดีเกี่ยวกับปัญหาครอบครัวนี้เกิดจากเหตุผลและแนวความคิดที่ว่าศาลครอบครัวมีกระบวนการทางศาลที่แตกต่างจากศาลธรรมดาที่ไม่เคร่งครัดเป็นทางการเกินไปนัก รวมถึงปรัชญาในการทำงานที่ต้องกระทำเพื่อประโยชน์สูงสุดของครอบครัวและสังคม เนื่องจากศาลครอบครัวมีลักษณะที่เป็นการปกป้องคุ้มครองและพิทักษ์ความเป็นครอบครัวเอาไว้

กระบวนการพิจารณาคดีความผิดอาญาเกี่ยวกับครอบครัวที่ตราขึ้นในปี ค.ศ.1962 ในระยะแรกศาลครอบครัวมีอำนาจเป็นพิเศษเหนือความผิดอาญาเกี่ยวกับครอบครัวทั้งหมด คดีดังกล่าวต้องฟ้องเพื่อนำมาพิจารณาในศาลครอบครัวเท่านั้น แต่ศาลครอบครัวอาจใช้ดุลพินิจโอนคดีไปยังศาลอาญาได้โดยใน ปี ค.ศ. 1977 ได้เปลี่ยนแปลงกฎหมายและกำหนดให้ศาลครอบครัวมีอำนาจซ้อนกับศาลอาญาในความผิดอาญาเกี่ยวกับครอบครัว และปี 1981 ได้แก้ไขกฎหมายอีกโดยลดอำนาจพิจารณาคดีของศาลครอบครัวแต่เดิม มอบให้มีความอำนาจพิจารณาเหนือคดีทำร้ายร่างกายให้ยกเลิกและเปลี่ยนแปลงอำนาจ เพราะมีการวิพากษ์วิจารณ์และแรงกดดันอย่างหนักขององค์กรสตรีผู้เสียหาย และบุคลากรที่ทำงานเกี่ยวกับสถาบันครอบครัวที่รู้สึกว่าการเน้นบำบัดเยียวยาผู้กระทำผิดทำให้เจ้าพนักงานละเลยความรับผิดชอบในการคุ้มครองเหยื่อความรุนแรงในครอบครัว นอกจากนั้นยังมีการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์เดิมของศาลครอบครัวจากเพื่อดำรงรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัว มาเป็นความพยายามที่จะยุติความรุนแรงระงับความแตกร้างในครอบครัวแทน

โดยสรุปจะเห็นได้ว่า กฎหมายที่เกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวจะไม่เป็นการลงโทษที่เป็นการจำคุกอย่างเดียว แต่เน้นที่ช่วยเหลือให้ได้รับการคุ้มครองและบำบัดผู้กระทำผิด และนอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งศาลครอบครัวเพื่อระงับข้อพิพาทในกรณีดังกล่าวด้วย

กรณีที่ได้นำเสนอแนวความคิดของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และการนำกระบวนการดังกล่าวมาปรับใช้กับคดีอาญาในต่างประเทศ จะเห็นได้ว่าต่างประเทศค่อนข้างที่จะให้ความสำคัญกับกระบวนการดังกล่าวมาก ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าถือเป็นทางเลือกที่ดีทางเลือกหนึ่งที่ประเทศไทยจะหยิบยืมมาปรับใช้กับคดีอาญาที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะกับความรุนแรงที่เกิดระหว่าง

สามีภริยา เพื่อนามาเสริมกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยจะได้นำเสนอใน
บทต่อไป